

IAK-Startnota	
1) Wat is de aanleiding?	In het coalitieakkoord is aangekondigd dat het kabinet met een brede gebiedsgerichte aanpak komt 'niet alleen op stikstof, maar ook op de (Europese) normen en opgaven van de waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit.' Deze aanpak zal leiden tot grote aanpassingen in het landelijk gebied zonder daarbij het perspectief voor verschillende vormen van landbouw uit het oog te verliezen. Omdat deze aanpak langjarig, voorspelbaar en coherent beleid vereist, stelt het kabinet incidenteel tot 2035 cumulatief €25 miljard beschikbaar.
2) Wie zijn betrokken?	De Minister voor Natuur en Stikstof zal als fondsbeheerder fungeren. De Minister van Financiën zal de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de besteding van het budget controleren. Op basis van de Comptabiliteitswet 2016 zal de Minister van Financiën de uiteindelijke wet medeondertekenen. Ministers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de maatregelen gericht op het oplossen van de stikstof-, klimaat- en waterproblematiek (I&W, EZK, BZK) worden betrokken in de besluitvorming over de besteding van de middelen. De provincies zullen in hun gebiedsplannen voorstellen voor maatregelen aandragen die in aanmerking komen voor financiering uit het fonds. Het kan daarbij niet alleen gaan om maatregelen die de provincies zelf uitvoeren, maar ook om maatregelen van gemeenten en waterschappen. Al deze partijen kunnen ontvanger van budget uit het fonds zijn. De maatregelen van het Rijk en van de andere overheden die uit het fonds worden gefinancierd – zoals subsidiemaatregelen – kunnen onder meer zijn gericht op maatschappelijke organisaties, ondernemers en burgers die bijdragen aan het realiseren van de doelen op het vlak van stikstof, waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit. Uitgaande van de grote betrokkenheid bij de uitvoering van het fonds en bij de realisatie van de opgaven op het vlak van stikstof, waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit, zullen het IPO en de individuele provincies en daarnaast de Unie van Waterschappen en de VNG gedurende de consultatieperiode worden uitgenodigd deel te nemen aan enkele werksessies waarin de wet en MvT worden besproken en verbetervoorstellen kunnen worden gedaan. De betrokkenheid van de partijen van het versnellingsakkoord (Bouwend Nederland, LTO Nederland, MKB Nederland/VNO-NCW, Natuur & Milieu) wordt op dezelfde wijze vormgegeven.
3) Wat is het probleem?	De natuur en biodiversiteit in Nederland staan ernstig onder druk. De broeikasgas- en stikstofuitstoot bedreigen de natuur, onze gezondheid en het klimaat, en op veel plekken zijn de water- en bodemcondities niet op orde. Steeds meer dieren en planten verdwijnen, de natuur verzwakt en verschaalt. Daarom is het noodzakelijk de biodiversiteit te herstellen en een balans te bereiken tussen wat de natuur kan dragen en wat onze samenleving van haar vraagt. De opgaven in het landelijk gebied vragen grote inzet van de agrarische sector. Het is van belang dat het perspectief voor agrarische ondernemers in de plannen volwaardig wordt meegenomen. Dat geldt zowel voor het perspectief van de bedrijven die stoppen als de ondernemers die doorgaan. Een krachtige landbouwsector, die sterk genoeg is om de

	omslag naar kringlooplandbouw door te maken, is een voorwaarde voor het realiseren van de doelen. Deze opgaven noodzaken, zoals hierboven beschreven, tot een ingrijpende transitie van de landbouw en het landelijk gebied. Het Transitiefonds Landelijk Gebied voorziet mede in het bewerkstelligen van deze transitie.
4) Wat is het doel?	Het fonds is een instrument ten behoeve van een doelmatige en doeltreffende besteding van de gereserveerde middelen. Het doel van het fonds is de financiering van landbouw- en natuurmaatregelen met het oog op • Het verminderen van de depositie van stikstof op voor stikstof gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden om te voldoen aan de omgevingswaarden voor stikstofdepositie; • Het verminderen van de emissie van broeikasgassen en het vastleggen van koolstof om te voldoen aan de klimaatdoelen die voor landbouw en landgebruik zijn vastgesteld ter uitvoering van de Klimaatwet en de verordening landgebruik; • het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Natura 2000-gebieden en het behoud of herstel van dier- en plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen, van hun biotopen en habitats, en van in Nederland voorkomende typen natuurlijke habitats, in overeenstemming met de internationaalrechtelijke verplichtingen • het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische toestand van watersystemen volgens de doelstellingen van de kaderrichtlijn water, in samenhang met de emissies door de landbouw en de inrichting van het landelijk gebied • De verduurzaming van de landbouw met het oog op het bereiken van de vier hierboven genoemde doelen. Het doel van de integrale gebiedsgerichte aanpak van het NPLG is de genoemde internationale verplichtingen in samenhang op te pakken. Vanuit de landelijke doelen stelt het Rijk in samenwerking met provincies aanvullende regionale, bindende doelen vast, waaraan beiden zich committeren. De gebiedsgerichte aanpak houdt in dat provincies per gebied bepalen wat de opgave is. De aanpak krijgt vervolgens voor een belangrijk deel vorm via de gebiedsprogramma's voor het landelijk gebied.
5) Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?	De onder punt 3 genoemde problemen kunnen alleen worden opgelost door een overkoepelende aanpak vanuit de overheid. Daarbij gelden concrete doelen, die niet alleen voortkomen uit het coalitieakkoord maar ook uit nationale wetgeving en internationale verplichtingen. De doelen van de 74%-reductie van stikstof, het verbod van verslechtering van de kwaliteit van Natura 2000-gebieden en de plicht om een gunstige staat van instandhouding te realiseren, de 5 megaton reductie van broeikasgas en de normen die de Kaderrichtlijn Water stelt, zijn dwingend en de overheid draagt de verantwoordelijkheid voor het behalen hiervan. De aanpak brengt grote aanpassingen in het landelijk gebied teweeg. Het kabinet heeft € 25 miljard gereserveerd om de aanpak financieel te ondersteunen en daarmee de planning, uitvoering en effectueren van de nodige maatregelen te borgen. De middelen worden ondergebracht in een begrotingsfonds.
6) Wat is je voorstel/wat is het beste instrument?	Om de opgaven in het landelijk gebied effectief en onontkoombaar te realiseren werkt het kabinet aan een integrale, gebiedsgerichte aanpak.

	De ontwikkeling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de daaruit voortvloeiende bestuurlijke afspraken over te treffen maatregelen en voorzieningen per gebied, vormen de belangrijkste beleidsinstrumenten van die aanpak. Het is naar zijn aard een gedifferentieerde aanpak met een meerjarige doorlooptijd. Om die aanpak te ondersteunen kiest het kabinet ervoor om de middelen te reserveren en onder te brengen in een begrotingsfonds. Op grond van artikel 2.11 van de Comptabiliteitswet 2016 kan een begrotingsfonds worden ingesteld ten behoeve van het afzonderlijk beheren van ontvangsten en uitgaven van het Rijk die voor een specifiek doel zijn bestemd. Het instellen van een begrotingsfonds geschiedt bij wet. In het wetsvoorstel wordt het fonds ingesteld en worden de doelen, de aard van de uitgaven en de voeding van het fonds vastgelegd.¹ Een begrotingsfonds heeft ten opzichte van andere financieringsinstrumenten het voordeel dat het voorziet in een langetermijnaanpak. Ontvangsten en uitgaven kunnen afzonderlijk worden beheerd en in beeld blijven en blijven binnen een afgebakend fonds inzichtelijk, los van bijvoorbeeld de lopende begroting van het ministerie. In het wetsvoorstel stelt het kabinet voor om de Minister voor Natuur en Stikstof aan te wijzen als fondsbeheerder. De Minister van Financiën behoudt haar eigen verantwoordelijkheid om de uitgaven uit het fonds te toetsen op doelmatigheid en doeltreffendheid. De fondsbeheerder neemt de beslissing om uitgaven te doen ten laste van het fonds voor maatregelen met het oog op de omschreven doelen. In de besluitvorming zijn een integrale weging, regie en bijsturing belangrijke uitgangspunten. De Minister voor Natuur en Stikstof werkt met het oog daarop aan een samenhangend stelsel van kaders en afspraken. Een stelsel dat een voor alle betrokken partijen duidelijk, voorspelbaar en transparant procesverloop biedt waarin rollen, taken en verantwoordelijkheden helder zijn omschreven Deze 'governance van het fonds' zal tijdens de consultatiefase van dit concept-wetsvoorstel nader worden uitgewerkt, onder andere in gebiedsprogramma's. De Minister voor Natuur en Stikstof zal een meerjarenprogramma opstellen dat in ieder geval een budgettair overzicht bevat en zichtbaar maakt hoe de financiële middelen van het fonds worden verdeeld over verschillende beleidsterreinen en de verschillende ontvangers.
7) Wat zijn de gevolgen?	Het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur faciliteert het investeren van middelen in verduurzaming van landbouw, herstel van natuur en verbeteren waterkwaliteit. Er wordt qua aanpak gekozen voor maatwerk: ongelijke situaties vragen om verschil in beleid, omdat de gebieden van elkaar verschillen in karakter en behoeften. Er kan hierdoor diversificatie optreden qua beleid en gevolgen voor landelijk beleid in Nederland. Verder voorziet het fonds in de financiering van een zeer substantieel deel van de oplossing voor de integrale aanpak van de omvangrijke problematiek in het fysieke domein (en specifiek in het landelijk gebied) omtrent stikstof, klimaat, natuur en water. De gevolgen hiervan zullen zodoende een impuls en verbetering voor het landelijk gebied vormen. Door de aanpak die het fonds gaat financieren krijgt de natuur in

¹ Zie artikel 2, 5 en 6 van het wetsvoorstel.

	Nederland de kans om zich te herstellen en wordt de agrarische bedrijfsvoering verder verduurzaamt. Het voorstel voor de instellingswet voorziet in een structurele wettelijke inbedding van het fonds, omkleed met de waarborgen, behorend bij de instelling van een begrotingsfonds. Het wetsvoorstel zelf leidt – afgezien van verwaarloosbare kennisnamekosten – derhalve niet tot extra regeldrukkosten voor bedrijven. Aanvragen voor uitgaven uit het fonds worden gedaan door overheden op basis van de gebiedsprogramma's van de provincies.
8) Hoe wil je communiceren?	De communicatieaanpak gaat in ieder geval uit van communicatie voorafgaand aan de internetconsultatie middels o.a. sociale media en een bericht op aanpakstikstof.nl. Verder is er schriftelijke kennisgeving aan mede-overheden, koepels en veldpartijen. Na de consultatie zal er een consultatieverslag worden gemaakt en gepubliceerd volgens de geldende regels hiervoor. Daarnaast wordt er een overlegstructuur uitgewerkt en geoperationaliseerd om met mede-overheden, koepels en maatschappelijke organisaties en betrokkenen in het veld gedurende de consultatie in gesprek te gaan over hun inbreng op de consultatie. Na indiening van de wet bij de Tweede kamer zal er een nieuw communicatiemoment ontstaan waar in overleg met de directie communicatie vorm aan wordt gegeven.
9) Wat gaat het kosten?	Het kabinet heeft in het Coalitieakkoord incidenteel 25 miljard euro gereserveerd. De middelen komen via het transitiefonds beschikbaar, met daarbinnen een oplopende reeks t/m 2030 van 20 miljard euro. De budgettaire bijlage van het Coalitieakkoord bevat een tabel met daarin een indicatieve verdeling van de middelen over verschillende sporen. Zie bijgaand bij dit stuk als bijlage. In de budgettaire bijlage van het coalitieakkoord zijn ook afspraken gemaakt om een deel van het budget te gebruiken voor uitvoeringskosten. Dit zal nog nader uitgewerkt worden.
10) Wanneer en hoe wordt het beleid geëvalueerd? Wat ga je daar nu al voor doen?	In de Memorie van Toelichting is aangekondigd dat de doelomschrijving en werking van het fonds worden meegenomen in de doorrekening van het beleidspakket, die is toegezegd in de Hoofdlijnenbrief van de Minister voor Natuur en Stikstof. Er zal worden gemonitord, waarbij opnieuw zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de verplichte monitoring op het bereiken van de wettelijke doelen voor 2030 zoals die voor de betrokken overheden zal gelden op grond van de Omgevingswet. De wet bevat tot slot een evaluatiebepaling.
11) Wat is de planning bij je voorstel?	Het streven is de eerste fondsbegroting in te dienen op Prinsjesdag 2023, wat tevens het eerst haalbare moment is. Om dat te halen geldt de volgende planning: - consultatie van de wet en memorie van toelichting en inwinnen van adviezen bij de Algemene Rekenkamer en het Adviescollege Toetsing Regeldruk, eind april – eind mei 2022; - voor de zomer instemming op het wetsvoorstel en memorie van toelichting in de Ministerraad;

	- na instemming in de Ministerraad wordt het wetsvoorstel voor advies voorgelegd bij de Raad van State (zomer 2022);- indiening wetsvoorstel met memorie van toelichting bij de Tweede Kamer in het najaar van 2022;- na aanvaarding van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer volgt de aanbidding aan de Eerste Kamer, beoogd begin 2023. Als het wetsvoorstel is aanvaard door de Eerste Kamer en uiterlijk in werking treedt op 1 juli 2023 (publicatie 1 juni) kan de eerste fondsbegroting bij Prinsjesdag 2023 worden ingediend. Uitgaven kunnen dan per 1 januari 2024 worden gedaan uit het fonds. Gelet op de urgentie van de opgaven in het landelijk gebied kiest het kabinet ervoor gekozen om niet te wachten tot januari 2024, voordat uitgaven worden gedaan. Om tot uitgaven te komen in 2022/2023 wordt met de provincies een inventarisatie gemaakt van concrete projecten en voorstellen om vooruitlopend op de gebiedsplannen die zullen worden gemaakt al stevige stappen te zetten. Hier loopt een apart traject voor.

Bijlage 1: Tabel uit CA, Stikstoffonds: maatregelen per spoor in mln cumulatief

Stikstoffonds: maatregelen per spoor in mln. cumulatief	2022-2030	2030-2035
Spoor 1: Opkoop, financiële afwaardering grond en KRW	13.800	3.681
w.v. Opkoop indicatieve mix melkvee, pluimvee en varkens	6.100	1.315
w.v. Financiële afwaardering grond (melkvee)	5.700	1.225
w.v. Uitbreiden natuurareaal (niet zijnde natura 2000)	1.330	1.000
w.v. Additioneel tbv Kaderrichtlijn Water (KRW)	670	141
Spoor 2: Perspectief blijvers: verder met ingezette route naar verduurzaming	4.350	943
w.v. Natuurinclusieve landbouw	2.120	470
w.v. Innovatieve stalsystemen en managementmaatregelen	1.000	212
w.v. Beleid rond versterken ondernemerschap en innovatie	1.230	261
Uitvoeringskosten	1.750	376
Totaal	20.000	5.000